

Egy felfedezett költőnk

Ungvárnémeti Tóth László versciklusa

Ungvárnémeti Tóth László életművére Weöres Sándor irányította a figyelmet, aki negyven esztendőn keresztül foglalkozott e különös sorsú fiatal poéta verseivel. Ungvárnémeti életműve az 1810-es években teljesedett ki, klasszikus stílusú és formájú szövegeit a kor irodalmi vezére, Kazinczy is előszeretettel olvasta. Az 1990-es évek közepéig Ungvárnémeti pályakezdését homály fedte, mígnem Csikós Zsuzsa és Fáy Zoltán a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban rátalált a 'Niza vagy is másképpen a' senge szerelem dallokban' című kötetre, mely Csokonai hatása alatt született.

Ungvárnémeti Tóth László, a magyar felvilágosodás különös sorsú medikus-költője 1788. február 17-én Kistokajon született. Szülőhelyén kezdte meg alapfokú tanulmányait, majd Miskolcon, a helyi református felekezetű gimnáziumban folytatta iskoláit, ahol a felsőfokú-akadémiai szakba tartozó teológiai stúdiumokat is hallgatót, ugyanis kurzusait később ugyanebben a témakörben a protestáns iskoláztatás egyik fellegrájában, Sárospatakon a harmadik tógatusi osztályban folytatta. A Sárospataki református Főiskolán élénk irodalmi és tudományos élet folyt az 1800-as esztendők elején: a korszak nagyobb formátumú kérdéseihöz, a nyelvújításhoz, a szépirodalom legújabb kísérleteihez élénk érdeklődéssel fordult a tanulóifjúság és a professzori kar egyaránt. Ungvárnémeti a beiratkozási jegyzék szerint (*Protocollum togatum*) négy szemesztert (az 1808/1809-es és 1809/1810-es tanévek) töltött az országos hírvé intézményben.

1810-ben az ifjú ismét iskolát váltott, elhagyta Patakot. Ungvárnémeti az eperjesi intézménybe történt átiratkozásával tulajdonképpen már későbbi orvostudományi tanulmányait készítette elő, ugyanis tudomást szerzett *Karlovsczky Zsigmond* professzor oktatói tevékenységéről, akitől többek között a német nyelvet kívánta elsajátítani. Ungvárnémeti stúdiumait a beiratkozási jegyzék szerint 1811 októberében kezdte meg. (*Matriculae Universae*) Ugyanezekben az esztendőkbene két további fontos esemény tűnik ki a szerzői életrajzból: egyrészt Karlovsczky hatására elmélyült a görög nyelv tanulmányozásában, s e stúdiumai hatására eredeti, főleg *Pindaros* és *Anakreon* költészetétől ihletett görög nyelvű formájú darabokat készített. Másrészt pedig Eperjesen különösen mély benyomást tett rá a város orvosa, *Krieger Sámuel*, akinek személyes példája a gyógyító pálya iránti vágyát még inkább erősítette. Az Ungvárnémeti munkásságáról készült *Rakóczy*-monográfia (*Rakóczy*, 1892) és a szerző munkásságát feldolgozó lexikon-szócikkek általában az eperjesi évekhez kötik *Kazinczy Ferenc* és Tóth László ismeretségének létrejöttét. Mindez azonban filológiai adatok segítségével cáfolhatóan látszik: kapcsolatuknak kezdete bizonyosan 1814 késő teléhez-kora tavaszához köthető, továbbá a folyó év márciusában Tóth László meglepő módon ismét Patakon tartózkodott (*Kazinczy*, XI.), s onnan postázta leveleit Széphalomra. Rendkívül lényegesnek látszik *Kazinczy Ferenc* és Ungvárnémeti levelezésének egy évvel későbbi momentuma, melyben 1815. március 15-én az ifjú poéta barátságuk egy esztendő fennállását ünnepli. (*Kazinczy*, XI. 457.)

Ungvárnémeti Tóth László 1814-ben a fővárosba költözött, s 26 esztendősen iratkozott be a Pesti Universitas Orvosi Karára. A korabeli osztályozási táblázatok szerint

vizsgáit nyolc szemeszteren keresztül tartó tanulmányai során végig kiváló eredménnyel tette le. („Protocollum Classificationis”, 1814–1818) A fiatal poéta az akkor már igazi központként számon tartott Pesten intenzíven bekapcsolódott az irodalmi életbe, s amennyire ideje engedte, társasági eseményekre is eljárt. Megismerkedett többek között Szemerével, Horvát Istvámmal, valamint Kölcsey Ferenc barátságával is dicsekedhetett. Fokozatos kanonizálódását jelzi, hogy a *Kultsár István* szerkesztette Hazai és Külföldi Tudósítások című lapnál Ungvárnémeti pesti tanulmányai ideje alatt segédszerkesztői feladatokat látott el. Egyébként maga Kultsár beszéli rá arra a református lelkészfiút, hogy katolizáljon, ugyanis tanulmányai folytatásához barátja szerint ezzel elnyerheti a római katolikus egyház támogatását. 1816 őszének végén-telének elején Ungvárnémeti eleget tesz szerkesztője kérésének, mikor is ősei vallását elhagyva a katolikus hitre tér át. Nem elhanyagolható biográfiai adat, hogy ugyanebben az esztendőben barátjával, *Cseresnyés Sándorral* Bécsbe telepedett. Végzős hallgatóként az ot-

---

Az Ungvárnémeti munkásságáról készült Rákóczy-monográfia és a szerző munkásságát feldolgozó lexikon-szócikkek általában az eperjesi évekhez kötik Kazinczy Ferenc és Tóth László ismeretségének létrejöttét. Mindez azonban filológiai adatok segítségével cáfolhatónak látszik: kapcsolatuknak kezdete bizonyosan 1814 késő teléhez-kora tavaszához köthető, továbbá a folyó év márciusában Tóth László meglepő módon ismét Patakon tartózkodott, s onnan postázta leveleit Széphalomra. Rendkívül lényegesnek látszik Kazinczy Ferenc és Ungvárnémeti levelezésének egy évvel későbbi momentuma, melyben 1815. március 15-én az ifjú poéta barátságuk egy esztendő fennállását ünnepli.

---

tani Tudományegyetem Orvosi Karán, az 1818/19-es tanév első félévétől kezdve folytatja stúdiumait (*Archiv der Universität*, 1752–1821) A természettudós-poéta közvetlenül halála előtt, nevezetesen 1820. augusztus 18-án (*Rigorosumprotokolle Med.*, 1820) esett át a doktori védést megelőző, két egységből álló szigorlat első felén. Ungvárnémeti Tóth László 32 esztendőskorában, 1820. augusztus 31-én hunyt el: jeltelen sírban fekszik, halálának körülményei valójában máig tisztázatlanok. (*Kazinczy*, XVII. 236.)

Kazinczy és Ungvárnémeti kapcsolata

A poéta számára az 1810-es évektől haláláig a Kazinczy-kör jelenti a szűk körű nyilvánosságot: iratait kézről kézre adják, köteteit olvassák és véleményezik. A történeti jelentésképződés kezdőpontja 1814 elejére tehető: ekkor tesz ugyanis Ungvárnémeti először javaslatot Mesterének arra vonatkozóan, hogy a levelezőtársak közt cirkuláló kézíratait a beavatott költők közül kik bírálják el. Ebben a peri-

ódusban a görög szövegeit még többek kezébe szánja (*Kazinczy*, XI. 259.), 1814 márciusában Szemere Pál, *Cseresnyés Sámuel*, *Vay Abraham* és *Professor Kézi Mózes* neve is szerepel a lajstromban. Egy évvel később pedig Ungvárnémeti három görög nyelvű epigramma kíséretében e sorokat küldi Széphalomra: „Azt pedig, hogy Kölcsey Úrral látassam, el nem mulasztom, – hallom, hogy különösen jó görög.” (*Kazinczy*, XIII. 227.) A magyar nyelvű anyagok véleményeztetésekor kizárólag Kazinczy személyére gondol, ezzel is felismerve annak vezérszerepét és kánonformáló jogát. Szinte természetes, hogy Mestere is megfelelő bírálót keres, egyik leghűségesebb tanítványát, *Kis Jánost* kérve fel e megítéző feladatra: „Ohajtanám édes barátom, hogy Te ezen Verseket recenseálnád.” (*Kazinczy*, XIII. 375.) A széphalmi irodalomszervezőn keresztül a görög epigrammák ugyanazon darabja *Rumy Károly György*höz és *Kölcsey Ferenc*hez is heteken belül eljutnak, és Kazinczy utóbbi levelezőpartneréhez közvetíti első

összefüggő értékelését a pataki ifjú költeményeiről. Valójában a megolvasott korpusz kapcsán hangoztatott kultikus és kritikai paradigmák a bevett Mester-tanítvány viszonyt mutatják. Széphalom vezére a javítás szükséges voltának hangsúlyozása mellett – „szeretni fogom ha hamar ki nem jönnek, ‘s az ifju kilencz esztendeig gyalulghat rajtok” – számos művet csudálatra méltó remekként közvetít. Az 1816-os kötet (*Verse*) átlapozása utáni élményét pedig így rögzíti egy Szemere Pálhoz szóló levélében: „Vályi Nagy Ferencz barátunk ... kiküldé nekem az Ungvár-Németi Tóth László Verseinek hozzám szóló nyálábját. Képzeli Uram melly éjjelem volt ezen öröm után, mert azokat eddig ismeri. Eggy hatalmas ifju férjfiaval nevedekett felekezettünk.” (*Kazinczy*, XIII. 484.)

Nyilvánvaló, hogy Kazinczy az 1816-os magyar nyelvű könyv átolvasásakor a neoklasszikus stíluseszményt képviselő mintaszövegekkel találkozott. Kritikai kijelentései sem mutatnak túl a kör szokásos bíráló hangján és módszerén, Ungvárnémeti körül általában feddő paneleket sorakoztat fel: a verseket nem tartja elég tömörtnek, kiadásra csak erős csiszolással javasolja azokat, valamint Tóth Lászlót a provinciális kifejezések és szerkezetek elhagyására biztatja, egyúttal pedig a magyar és görög epigrammákat túl hosszúnak, középpont nélkülinek bélyegzi. Érdekes, hogy a recepciós folyamatban e bíráló elem később, már Ungvárnémeti Tóth halála után megismétlődik, mikor a pályakezdő *Bajza József* „Az epigramma teóriája” című értekezésében mesterként soványságokról beszél, azt állítva: a versekben a grammaticusi hajlam a poétainál jóval erősebb.

Az életmű és a szerzőről írt tanulmányok

A következő lépésben szükségesnek mutatkozik a torzóban maradt korpusz elemeire bontása. A legrégebbi ismeretes anyag a kézirásos „Niza vagy is másképpen a’ senge szerelem dallokban” című gyűjtemény, amely a sárospataki iskolaévek termését tartalmazza és Csokonai „Lillá”-jának imitációjaként született. A primer Ungvárnémeti-szövegek közé tartoznak a magyar és a két évvel később publikált bilingvis kötetei (*Ungvárnémeti Tóth László*, 1816, *Ungvárnémeti Tóth László*, 1818); az előbbi könyvben található az életmű legismertebb darabja, a „Nárcisz”-dráma, a Tudományos Gyűjteményben megjelent elméleti dolgozatai és a *Hasznos Multságokban* közzétett irodalmi-esztétikai tárgyú tanulmányai, melyeket e folyóirat segédszerkesztőjeként, Kultsár István mellett működve közölt.

A Kazinczy-levelezés és a recepciós utalások alapján a jelentősebb elveszett Ungvárnémeti-művek címei meghatározhatónak látszanak: „A’ Nősző Arisztip” címmel egy folyó beszédben írt, három felvonásos vígjátéka kallódott el, alkotott többek között egy nagyobb terjedelmű „Aesthetica”-t, melyet a korabeli német filozófus, *Eschenburg* ihletett. Az irodalomtörténet-írás és a tudománytörténet számára is súlyos veszteség, hogy megsemmisült doktori disszertációja („Anthropológia”), melyet szüntelen olvasással, latin és görög szerzők tanulmányozásával, önálló kutatásainak eredményeként készített el. Vélhetően további négy jelentősebb, elveszett szövege („A’ lelki bolondokról”, „Természet Alkatása”, „Marhadög”, „Két poétai levél”) maradt kézírásban. Ungvárnémeti Tóth László ismeretlenségét jól tükrözi az a jelenség, hogy Rákóczy Géza 1892-ben írt könyvét követően 2001-ig nem készült a szerzőről szintetikus monográfia: az újraolvasást csupán néhány olyan részkérdéssel foglalkozó elemzés próbálta elvégezni, amelyek két alapvető téma köré csoportosulnak: egyik részük a nyomtatásos kötetekben közölt episztolákat és az ahhoz kapcsolódó filozófiai teóriákat vizsgálta, a másik egységbe pedig a Nárcisz-interpretációk sorolhatóak. A 2001-es esztendő komoly áttörést hozott az Ungvárnémeti-kutatásokban, ugyanis *Tóth Sándor Attila* közzétette rendkívül alapos és kimunkált szerző-monográfiáját. (*Tóth Sándor Attila*, 2001)

Weöres Sándor, Ungvárnémeti felfedezője

Ungvárnémeti Tóth László elfeledett életművére Weöres Sándor értékelő felfedezése irányította a figyelmet. A 20. századi szerző pályáját végigkísérte az Ungvárnémeti-jelenség: több mint negyven éven keresztül foglalkozott a magyar líra e korán elhunyt alakjának korpuszával. Kanonizációs újraolvasásának első lépcsője a Diáriumban 1943-ban publikált esszé (*Weöres Sándor*, 1943), melynek tárgya e „legmerészebb, legmodernebb költő” életműve *Rilke*- és *Valéry*-típusú villanásaival, félig-konkretizálódó gondolataival, erős szerkezeti elemeivel, a költői kép párhuzamokban és ellentétekben tárgyiasuló megoldásaival, a „poésie pure” korszaka felé mutató irányultságával. Egy évvel később írta „Ungvárnémeti Tóth László emlékére” című költeményét, valamint az 1964-ben megjelent „Tűzkút”-kötete mottójául a „Nárcisz”-dráma nemiségét változtató vak jósanak, Teiresziásznak szavait kölcsönözte. Ugyanezen évtized végén *Bata Imrétől* ajándékba kapta a magyar és görög nyelvű köteteket, később pedig feleségével, *Károlyi Amyval* azzal a céllal utaztak Miskolcra és a város környékére (feltételezhetően Kistokajba – a szerző születési helyére –, valamint Kisgyőrbe – ahonnan apai ágról az ősei származtak – is eljutottak), hogy adatokat gyűjtsenek a felvilágosodás kori szerzőről. Nem sokkal később, nevezetesen 1972-ben jelent meg Weöres „Psyché: Egy hajdani költő versei” című kötete, melyben egyrészt kitalált egy soha nem létező felvilágosodás kori poetrinát, Lónyay Erzsébetet, aki Psyché álnéven írta verseit, s az életregény alapján e fikcionalizált alak volt Ungvárnémeti kedvese, másrészt pedig a könyv végén Tóth László jelentősebb szövegeit részlegesen újraközölte. Utóbb Weöres Sándor könyvtári gyűjtőmunkával felfedezte és egy kötetben összegyűjtötte a régi magyar irodalom rejtett értékeit: hagyományteremtő törekvéseinek eredménye a „Három veréb hat szemmel” című hiánypótló antológia, melyben Ungvárnémeti két versét és rövid életrajzát is közölte. Weöres önvallomásai jól mutatják, hogy hosszú időn keresztül tervezte e töredékben fellelhető életmű rendszerezett formájú kiadását.

A Niza-ciklus filológiája

A „Niza vagy is másképpen a” senge szerelem dalokban” című kötetét Tóth László sárospataki diákévei alatt készítette és szerkesztette (1808–1810). A kolligátumnak a Sárospataki Kollégium utódintézményében nincs nyoma: a „Niza” a Tiszáninneni Református Egyházkerület Tudományos Gyűjteményeinek (Sárospatak) kéziratári egységében nem szerepel. Ungvárnémeti monográfusa, *Rákóczy Géza* sem ismerte az anyagot, éppen ezért Tóth László pályáját részletesen csupán a Kazinczy-körbe való bejutástól kezdve értelmezte. Az életművet kutatók Ungvárnémetiről még csak nem is feltételezték, hogy munkásságának első periódusában rimes-ütemhangsúlyos formájú szerelmi költeményeket szerzett, bár mindegyik az 1816-os „Versei”-kötet alapos elolvasása rávilágíthatott volna. A poéta ugyanis első nyomtatásos könyvének egyik glosszájában egy beszédes elszólást tett korábbi ciklusára vonatkozóan: „Vagyon pedig nekem azon Darabban még egy Dalom is, úgy tetszik ezen cím alatt: Átok Nizára...” (*Ungvárnémeti Tóth László*, 1816. 192.) A „Niza”-ciklus nem autográf, feltételezhetően másolatban megmaradt, eddig egyetlen ismeretes példányát *Csikós Zsuzsa* és *Fáy Zoltán* néhány éve találta meg a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár *Szűry*-gyűjteményének egyik kolligátumában. Kiváló dolgozataikban elsőként ők ismertették a kéziratot: kitértek az esetleges forrásokra, fejtegetéseket írtak a manuscriptum sorsáról, valamint vázolták a teljes kolligátum részeit is: „A Nizán kívül található még a kolligátumban Toldalék cím alatt két rövid elbeszélés, A megáldoztatott Gerlitze, valamint Egy jeles Szűznek a’ Halála. Ez utóbbihoz csatlakozik A’ Sírja felett című vers, majd újabb Elő Szó, és ismét három fejezet következik, melyekben azonban versek, valamint verses és prózai elbeszélések, leírások vegyesen vannak...”

Ez után áll Tóth László többé-kevésbé kidolgozatlanul maradt eposza, rímtelen mértékes sorokban írva... A kolligátum hátralevő részében vitatható szerzőségű magyar és latin nyelven írt versek találhatók: Kézi Móses Professor úr néhány darab versei mellyek irattak általa 1808dik Esztendőben. Spatakon mint akkori Poéták Professora által.” (Csi-kós Zsuzsanna – Fáy Zoltán, 1996. 11–12.)

A Niza-ciklus elemzése

Mérlegelő olvasatok után állítható, hogy a Niza-kötet struktúrája a következő két pilléren áll: a kollégiumi versírási gyakorlatból eltanult technika olyan piktúrákat és szentenciákat teremt, amelyek a kötet legjobb verseit is jelentik egyben. Második vezérelvként a Lilla-kötet tudatos imitációja nevezhető meg, amely a kerekre formált szerelmi történet megjelenítésében, tematikai és formai elemekben tárgyiasul. Az első „elő Beszéd”, amely megelőzi a 45 versből álló ciklust, a szerelmi tematika értelmezésével a kötet fontos szervező eleme felé mutat. A korszak poétikai gyakorlata (Csokonai, *Berzsenyi*, *Kazinczy*, *Kisfaludy Sándor*) megkövetelte már a szerkesztettségét, valójában a magasabb szemantikum kifejezésének igénye a könyvek előtti előbeszéd. Ungvárnémeti mentegetőzik a korban szokatlan téma ábrázolása miatt, s a debreceni poétát hozza fel mentségül: „... a’ bokréta kötés mesterségét pedig meg láttam attól a’ nagy emlékezetű Kertészről, Csokonaitól –.” (Ungvárnémeti, 1808–1810) A bevezetés a szerelmes élmények időszakaként a tavaszt nevezi meg, amelynek gyümölcstelen virágai közül a bódító liliom hatására az ifjúkori szerelmek idéződnek fel.

A „Niza” esetében a humanisztikus iskolai oktatás keretei közt elsajátított propositiók verselési gyakorlat konvencionális tematikájú és formájú költeményeket eredményez (Szauder, 1970), amelyek tudatosan keresztezik a poétai román tematikáját. A kötetben olvasható darabok három egységgé szerveződve belső mikrociklusokat alkotnak: I. „A Hajnal”, „A Reggel”, „A Dél”, „Az este” és „Az Éjszaka”; II. „A Föld – mint éltető állat”, „A Víz”, „A Tűz” és „A Levegő”; III. „A Tavasz”, „A Nyár”, „Az Ősz” és „A Tél”. Szerkezetüket elemezve e piktúrák és szentenciák úgy épülnek fel, hogy egy valószínűleg korábban is létező iskolás elem újraírt változatához Ungvárnémeti finoman hozzáilleszti a szerelmi téma kapcsán megfogalmazódó mondanivalóját.

Ungvárnémeti poétai románjának nyitó darabja „Az első vadság” című szerzemény, amely a Nizával történő első találkozás élményét és a szerelmet kereső férfi félszedségeit mutatja be. A debreceni poéta műveire rájátszó reminiscenciák fontos megjelenési változata a költő és kedvesének tudatos feljézése: az előbeszédben – mint láttuk – Csokonai követésével indokolja saját tematikáját, „A Poéta Szeretője” című versében pedig a példaképként megjelölt debreceni poéta műsája név szerint is megjelenik. A szövegek közti konkrét kapcsolódások első bizonyítéka Csokonai harmadik („Első szerelem-érzés”) és Tóth László második („Az első feleszmélés”) költeménye, melyek rokokó környezetben a szeretett nő megtalálásának örömét ábrázolják. Lilla gyógyító ereje, a tavaszi újjászülető természet és a tél nyárszerű vonásai az egyik oldalon, bukolikus idill és Niza kellemének részletező leírása a másikon.

A könyörgő beszédhelyzet teremt összefüggést „Az Éjnek istenihez” és „A Hódolás” között: Csokonai kedveséért eseng, magányos szeretőként fordul a felsőbb hatalomhoz, Tóth László pedig Czitére istennőhöz imádkozik, aki a szíveket szerelmissé képes tenni. A „Lilla”-kötet „Az esztendő” IV. szakasza” című verse az egyes évszakokra jellemzőket egy-egy strófába sűrűsíti be: képei a szerelem ébredését, beteljesülését, búkat okozó természetét és Amor tüzeinek kialakását festik le. Az imitált Csokonai-költemény a Nizában négy olyan egységre esik szét („A tavasz”, „A Nyár”, „Az Ősz”, „A Tél”), amelyek mindegyike önálló darab, valójában tehát jól szerkesztett piktúrák sorozatává török szét a másolt mondanivaló, „A Rózsabimbóhoz”, „Az Eleven rózsához” és a másik oldalról a „Niza a’ Virág” című darabok közötti rokonság egy ősi architextusnak, a virágmotívumoknak a tudatos és azonos módon

történi felhasználásában rejlik: Lilla eleven rózsaszálként íródik le, Niza pedig a virágénekekben használatos metaforák fűzészere megjelenítésével, egyszerre rózsza, tulipán, viola és nárcisz. Ungvárnémeti imitációs törekvésének következő bizonyítéka egy címszerkezet változtatás nélküli átvételében mutatható ki: az egy sajátos szerelemvallást tartalmazó „Lillához” „A Szépp jó is légyen: Nizához” című zsengevel érintkezik, bár utóbbi dal témáját tekintve módosuláson esik át, ugyanis virágénekszerű motívumaival, rokokó képei segítségével a nő testi szépségére utal. „Az álmhoz” és „Az alvó Lilla felett” Ungvárnémeti „Az Álom” című piketúrájával vehető össze: Csokonainál az álom szenvedést megszüntető voltáról esik szó, a Nizában pedig ugyancsak a szerelem elvesztése utáni állapotban az álom gyógyvirként, a szív könnyebbségként definiálódik. Csokonai a „Déli aggodalom”-ban a napszak piketúráját adja: a felforrósodott természet, a szomjas állatok és az arató képeről Lilla szerelmének a melegsége jut eszébe, Ungvárnémeti pedig „A Dél” című versében ugyanezt a tárgykört folytatja, mikor is a hervadó virágok és levelek mellett a szomjas pásztorra és nyájára utal részletezően. A „Hálaének a Vénus” Oltáránál” és az „Öröm ének Vénushoz” című himnuszok ugyancsak közelítenek egymáshoz, tudniillik mindkét szerző szavait Czitéréhez intézi, s hálát adva köszönetet mondanak a szerelmük elnyeréséért. A „Lillához, távollétemben” és

---

Ungvárnémeti Tóth László életműve mára a magyar irodalmi kánon perifériájára szorult: az alap- és középfokú oktatásban alig-alig említik nevét, szövegeinek kritikai igényű kiadása eddig sajnos nem készült még el, miként a róla szóló korszerű szemléletű, filológiai kérdéseket is megnyugtatóan tisztázó, a teljes életművet feltáró monográfiával is egészen 2001-ig adós maradt a modern irodalomtörténet-írás.

„A távol lévő Niza”, melyek a boldogtalan szerelmet bemutató harmadik könyvben találhatóak a ciklusokban, a szeretett nő eltávozása okán érzett fájdalmat boncolgatják, dermesztő képek segítségével, a halálra váró vak világra történő utalással a megfagyott érzelmek feletti fájdalomról beszélnek. Ugyanehhez a témához kapcsolódik a két „Szemrehányás”: míg Csokonai a harmadik rész második darabjában a boldogság állapotát csupán egy versszak erejéig idézi meg, s a továbbiakban bánatának részletező leírása következik, addig Tóth László záró könyvének elejére, azaz kulcspozícióba helyezi a költeményt, melyben egyébként Niza fájdalmas hűtlenségét és saját fogoly voltát részletezi. Ungvárnémeti „Andalgás”-át a szerelemről való lemondás gesztusa, játékos futamai, pergő ritmusa, a zord téma és

a vidám forma disszonanciája „A Reményhez” című zárókölteményhez kapcsolja. Az Ungvárnémeti könyvében szereplő „Esdeklés Niza után” felütését („Jövel tiszta szeretetem / Legelső Tárgya jövel.”: Niza, 71.) pedig külön ki kell emelni, ugyanis (a Lilla-kötetben egyébként nem szereplő) – „Magánosság” című verssel mutat szövegek közötti összefüggést. A kedvelt nő ábrázolásán túl egy Csokonai-költeményből származó intertextuális átvétellel a szerelem filozofikus tartalmára utal.

Az átvételek a szerkezeti felépítésben is megmutatkoznak, ugyanis a „Niza” hasonlóan a „Lillához” három könyvből épül fel, s a struktúra arányos voltára ügyelve, mindegyik részciklusban 15 költemény szerepel, amelyeket a szakaszok elé taldott „A meg-nyerés”, „A bírás” és „Az el-vesztés” alcímek vezetnek be. Míg azonban Csokonai könyvét a variabilitás igénye tartja össze, addig Ungvárnémeti Tóth László esetében a változatosság elve helyett a lineáris témavezetés teszi egységessé a történetet.

Tanulságok

Ungvárnémeti Tóth László életműve mára a magyar irodalmi kánon perifériájára szorult: az alap- és középfokú oktatásban alig-alig említik nevét, szövegeinek kritikai igényű

nyű kiadása eddig sajnos nem készült még el, miként a róla szóló korszerű szemléletű, filológiai kérdéseket is megnyugtatóan tisztázó, a teljes életművet feltáró monográfiával is egészen 2001-ig adós maradt a modern irodalomtörténet-írás. Az iskolai tananyagban Ungvárnémeti kapcsán a következő összefüggéseket kellene ismertté tenni: Tóth László egyrészt az 1810-es évek irodalmi és nyelvi mozgalmait leginkább vezérlő Kazinczy Ferenc szűk baráti-levelezési körébe tartozott, másrészt pedig szövegei a *Virág Benedek* és leginkább Berzsenyi Dániel nevével jellemezhető neoklasszika harmadik jelentős korpuszának látszanak. A „Niza”-ciklus fontossága pedig abban áll, hogy a korszak orális és írásos költészetéhez hasonlóan Csokonai sorai, metaforái, versszerkezési elvei és kötet-szerkesztési mintái a költeményekben megjelennek.

A „Niza” nyomtatásos formát sajnálatos módon a mai napig nem nyert. Teljes, gondozott szövegű közzététele még várat magára, a szerzői életművet feldolgozó majdani kritikai kiadás, melynek elkészítése egyre szükségszerűbbnek látszik, Tóth László e korai kísérleteit is tartalmazni fogja. E közleménnyel, a versek részleges publikálásával a fenti hiányosságot igyekeznünk részben pótolni. Az átírás során esetenként szolid emendációt alkalmaztunk: a másoló nyilvánvaló elírásait, figyelmetlenségeiből adódó hibáit korrigáltunk. A szövegben eszközölt javításokat lábjegyzetekben tüntettük fel.

A kéziratot Csikós Zsuzsa és Fáy Zoltán fedezte fel. Az anyaghoz *Klinda Mária* gyűjteménygondozó segítségével fértünk hozzá, a közlést *Fodor Péter* igazgató úr engedélyezte. Szíves közreműködésüket és tanácsaikat ezúton köszönjük.

Irodalom

Archiv der Universität Wien (1752–1821): *Univ. Hauptmatrikel*. Mikrofilm M 11., továbbá Univ. Archiv Wien Med. 9. Nr. 5.

Csikós Zsuzsanna – Fáy Zoltán (1994): Ungvárnémeti Tóth ismeretlen versei. In: *Főv. Ktár Évk.* Budapest, 19–25.

Csikós Zsuzsanna – Fáy Zoltán (1996): Ungvárnémeti Tóth László pályakezdése. *Új Holnap*, 3. 10–15. *Kazinczy Ferenc levelezése (1901–1920)*. Az MTA Irodalomtörténeti Bizottsága megbízásából kiadja Váczy János. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Matriculae Universae Juventui Ill[ustrissim]i Collegii District[us]i Evangelic[ae] Aug[ustanae] Confessionisj Eperies[siensis] Sub Lectoratu Andrae Mayer inchoatae et continuatae. Particula prima Ab Anno 1803–1813. A számozatlan oldalú tanulói anyakönyvben Ladislaus Toth a 734-es szám alatt szercepel. *Protocollum togatum subsoribentium 1808*. K. e. l. I. (Sárospatak)

Protocollum Classificationis Medicorum. Chirurgorum. et Pharmacentarum ab Anno 1814/1815 Annum 1817/1818. (SOTE)

Rákóczy Géza (1892): *Ungvárnémeti Tóth László élete és irodalmi munkássága*. Sopron.

Szauer József (1970): *Sentencia és pictura: A fiatal Csokonai verstípusatról*. In: Szauer József: *Az estve és az álom*. Szépirodalmi Kiadó, Budapest. 234–272.

Tóth Sándor Attila (2001): „Az istenesülés dicsősége”: *Ungvárnémeti Tóth László költői portréja*. Gradus ad Parnassum Kiadó, Szeged.

Ungvárnémeti Tóth László (1808–1810): *Niza vagy is másképpen a' senge szerelem dalokban*. Sárospatak.

Ungvárnémeti Tóth László (1816): *Versék*. Trattner János Tamás betűivel, Pesten.

Ungvárnémeti Tóth László (1818): *Görög versei, Magyar tolmácsolattal*. Trattner János Tamás betűivel, Pesten.

Weöres Sándor (1943): *Egy ismeretlen nagy magyar költő: Ungvárnémeti Tóth László (1788–1820)*. Diárium, 27–32.

Melléklet

Ungvárnémeti Tóth László *Niza vagy is másképpen a' senge szerelem dalokban* című ciklusának betűhív átirata (részletek). Átírta: Jankovits László és Merényi Annamária. (Lásd a következő oldalakon!)

1. Az első Vadság

Nem társalkodtam az úgy nevezett
Ékes világgal
Olyan össze szövetkezett
Bizonyossággal
5 Hogy ki tudtam volna nézni szemes
sok fortélyait
Mellyekkel eszközli nemes
Fel tett tzellyait
Tsak azt se tudtam mi a szándéka
10 mesterségébe
Mínthogy be nem láthaték a'
Mások szívébe
Szilaj voltam, s vad mint a járomba
A tinó elől,
15 Tudatlanka és goromba
Az olyan felől.
Ha osztán Nizával beszélhettem
A' szóm fel akadt
Úgy hogy akármit kezdettem
20 tsak félbe szakadt
Olyan sebesen ütött az erem
Mint a' gondolat
Ah Czitere most esmértem
mi az indulat
25 Vérem kiöntvén úgy el borúlta
Egész képemet
Hogy ez maga el árulta
Forró tüzemet
Igy vólt velem ez a' gyöngy szüzetske
30 Ha meg pillantott
Mint a' meg ijedt vad ketske
Úgy el illantott
Ő leg kissebre is majd elretten
Oly igen félenk
35 Igy vólt sok ideig ketten
Nem is beszélénk
Mikor pedig töltem már el mene:
Ez a' tűz jele!
Bezzeg tudtam mit kellene
40 Szollani vele
Akkor bosszonkodtam osztán nagyon
A rosz eszemre
Hogy olly kevés gondja vagyok
A' szerelemre.

2. Az első feleszímélés

Nem kellesz nem – töltem hidd el
El ülhetz keserveiddel
Én tölled keveset félek
S véled nem tserélek.
5 Hát még meg is tsokolly! Szégyen
Hogy egy Lyánka így tégyen
Ne bántsd te engem szüntelen
mért vagy ollyan szemtelen
ugyan még is inderkedel
10 Mit katingatz a' szemekkel
már én így tenni restelnék
Bár töltem is ki telnék
óh, be rosz húmorba huzott
Az a Lyánka az átkozott
15 Míért tesz mindég úgy velem

Tudja hogy nem szivelem
Majd én magam hozza tészem
Van talán már annyi eszem
Lyánhoz ereszkedni nagyon
20 Férfi rang ellen vagyok.
Ilyen kevélyen beszéltem
Míg természet szerint éltem
Tsak az együgyűség szava
Lévén lelke fő java.
25 De hogy osztán nevedkedvén
Bámúlnék a' mások kedvén
'S fel találnám azt az okot
Mellyen épülni szokott
Magam is szemesebb lettem
30 'S már izelgetni kezdettem
Mellyik Lyán szépp mellyik tsúnya
Mellyik friss mellyik tsúnya.
Megyek egyszer a' brekre
Rá unván az emberekre
35 'S mínthogy változásba estem
Csendes helyet kerestem
Nagyon sűrű vólt a' berek
'S a' magas terepély szerék
Setéttye szőnyeg helyebe
40 Vólt a' nap ellenébe
Itt egy pázsit gyepe dülök
'S gondolatimba merülök
Egy ezüst szín patak mellett
De nekem a' se kellett
45 Hogy a' szél körültem játszott
Az is borzasztónak látszott
'S eszközlé az egész tájjék
Hogy szívem jobban fájjék
Ilyen andalgásim között
50 a mint szívem meg ütöközött
S habzó elmémnek feketé
Vólta minden képzete
Fel vetem egyszer a' szemem
Hát ó tsak minden tetemem
55 Olly egyszer meg rázkodá
A mint át neztem oda
Oda a hol a' hárs megett
Egy Lyánka lépdeggett
Olyan vólt a' képe szája
60 Mint a' Sáron rosája
Hát az a' szépp kis termete
Mint a' gyenge nád tsmete
Bájolt minden pillantása
Lépése s mosolygása
65 Ekkor érzettem meg elől
Hogy tűz van szívemen belől
'S mint más allati szerzetek
Én is tsak úgy szeretek.

3. A Hodolás

Győztél tsak ugyan Czitere
Győztél nagyon
Már velem is szívem ellenére
több rabod vagyok
5 Vétettem.
Hogy magamat el reptettem
Enyim a' hiba

De hatalmad titkaiba
 Be nem nezhettek
 10 Szörnyű goromba vak merő
 'S kevély voltam
 Hogy mihelyt próbált a' szent erő
 Meg nem hódoltam
 Kegyelem
 15 Meg vallom hogy a' szerelem
 Isternejének
 Tartoznak Ifjak és vének
 parantsóly velem
 Kész vagyok már meg fogadni
 20 Minden szavad
 Reménylven hogy úgy kedvet fog ádni
 meg ígért javad
 De kérem
 Hogy ha azt az időt érem
 25 Adj jó hivet
 A ki költsönözzön szivet
 'S adja meg bérem.

7. A poeta Szeretője

Bóldog az a Lyán a' ki
 Poéta szeretőt talál
 Mert azt so sem ragadja ki
 Emlékezetből a' halál.
 5 A' Lidia és Glitzéra
 Klóe s Korinna nevének
 Örök életet íger a'
 Rolliok irt szerelem ének
 Át úszza Lilla is, az a'
 10 bóldog – a' Léthe hajjait
 'S élni fog míg tsak a' Haza
 Danolgatja Csokonaít. –
 De bóldog még ezenkívül
 Azért is hogy a' szent lüznek
 15 Ereje itt meg nem hivel
 'S nints semmi baja a' szűznek
 Mert a' Gráziák ő neki
 Mint Amor is és Czitere
 Kedvesséért – menedéke
 20 'S ügyelnek a' szerelmére
 Ha gyalázzattal keverte
 A gonosz nyelv betsülletek
 az Istenek ezerszerte
 Allanak boszszút érettek
 25 Ha maga fest a' poeta
 azt tartom hogy így is talan
 nem tartja trott képét a'
 Le rajzolt frizér asztalan
 ilyen gyönyörű clete
 30 Lehet az olly Leánykának
 a' kinek szép viselete
 Meg tettsett a' poetának
 Lasd Niza ha szereteted
 Közleni akarod velem
 35 Eletedet így töltheted
 'S én is bóldogságom lelem.

11. A Dél

Konyúlnek a' fa Levelek
 Ki izzadvan nedvetet

'S a' friss nap nyugoti szelek
 Nem talalyák kedvetet.
 5 Hervadnak a' szépp ibolyák
 Lankadnak a' Nártzisok
 'S várják hogy majd meg lótsolyák
 Az egi Canalisok
 Alélnak minden Virágok
 10 Dülnek gyenge kelyheik
 El teivén Ifjúságok
 'S nevedekven terheik
 Már a' pásztor is a' búja
 Nap hevét nem szenvedí
 15 'S tsak a sűrű fenyvest bújja
 A' hof magat be fedi.
 Folyora vagyon szükségé
 Az tikkadott nyájnak
 20 Mert ki szaradott a' gége
 'S a' gyenge inak fajnak
 Árnyékok keresnek a' sok
 Nyughatatlanságokat
 El szenvedt szegény útasok
 25 Ki pihenni magokat
 Jere Te is Niza vélem
 Leszsz egy árnyékos helylünk
 'S majd a' hof legjobbnak vélem
 Lc hajthattuk a' fejünk.
 30 Itt a' legszebbnek találom
 Ide üly drága Lélek
 'S míg ránk jön is az álom
 Majd szépeket mesélek.

14. Nart-ishoz

nyisd meg Nártzis Zefir előtt
 nyisd meg gyenge kebeled
 Szerelmedtől ne títtsd el őt
 Hagyd kátzérozdni veled.
 5 Emlékezővén előbbeni
 Hűségtelenségedre
 Mellyért az erdők istene
 Esküdtek ellenedre
 Hogy őket mint érzeketlen
 10 Ifiú meg vetetted
 Midőn ki beszélhetetlen
 Módon egtek éretted
 Fogad el hát édes Nartzis
 Zefired bálvanjait
 15 'S enged meg néki, hogy rád is
 Hintse mézes csókjait
 Majd mikor Ti költsönözött
 Édes Szerelmeitek
 Nyájás enyelgések között
 20 Egy massal el végzitek
 En téged Nartziskám egyre (1)
 több bimbóra hajlani
 Kezdő virágokkal egybe
 Lc foglak szakasztani.
 25 És mint tisztá szeretetem
 heves indúllattyának
 Zalogát adtak életem
 Edes véd-angyalának.
 A ki is midőn Tégedet
 30 A meijehez tenne ki

El beszélvén életedet:

Ádd hozzá azt is neki

Hogy te is olly negédesen

Fénylcttél hajdanába

³⁵ Ifjúságod' édesenn

Pirosló hajnalaba

Mig Echó s több más Istenek

Nem égtek úgy éretted

Hogy még gyászossa is tennék

⁴⁰ Allapotod 's életedet

meg bajolván 's kéréseket

Teljesítvén Czitere

Csak azért hogy szerelmeket

Meg veted ellenére

⁴⁵ Mikor már így egész élted

Változandó sorsait

Hathatossan le beszelted

Vigyázd Kép vonásait

'S ha nagy gondoloba esett

⁵⁰ Vagy szivesen sohajta

Vagy más akármí keveset

Láthatni jó jelt rajta

Intsd meg hogy ha nem akarja

Az illy gyászos esetet

⁵⁵ Hozzám szive szája karja

Mulasson szeretetet.

16. Örömi ének Vénushoz

Úgy van böltsen tselekedtélt

Hogy elébb rajtam ejtetélt

Sebet Czitere

És osztán hiv szeretetet

⁵ Nyilait akkor lövetted

Nizám szivére

Érzem már hogy az Isteni

Tanatsokat meg sérteni

Szörnyű nagy vétek.

¹⁰ Mellyért ez az ígeretem

Hogy a' mint tsak kerülhetem

Többé nem vétek.

Most tudom már hogy mi végett

Atdad a' nagyobb szépséget

¹⁵ A' Leánykának

Azt akarván hogy ő néki

Olly vedelem tartaléki

Mindég vólnának. –

A' mellyek szüzességénc

²⁰ Őrző anyali lennének

Az erő helyett

Meg pedig olly hathatóság

Hogy neki nagyok s tudóság

Hajtsanak fejet.

²⁵ Most tehát már őh Szerelem

nagy Istenneje tisztelen

Királyi széked

Fogadom hogy a' penteket

'S Aprilisi ünnepeket

³⁰ Meg ülöm néked

A' kis szárnyas gyermeknek

Pedig mindjárt rósát szednek

Jó Barátaim

'S meg füzöm a' koszorúkat

³⁵ Csak ne lássanak több búkat

Elet napjaim.

23. Niza a' Virág

Tele Rosával a' Kertem

Drága Kints

De miólta meg esmertem

Személyvedet

⁵ S látlak Tegeedet

Kedvem a' Rósa-hoz nints

Van nékem szépp Tulipányom

Sok féle

De már egyszer mind ki hanyom

¹⁰ Vagy pedig az

Csak ugyan igaz

Hogy nem gondolok véle.

Termett a' kertbe most is sok

Virágom

¹⁵ Perpetuelycim Nartzisok

Szépp violák

mert jól lótsolák

'S nints bennem mulattságom.

Te vagy az én rósa szálam

²⁰ Fgyedül

Csak perpetua is nállam

Lennél kintsem

Mert szerentsém

Máskint egészen ledül

29. A Szépp jó is legyen

Nizához

Szerentsétlen az a' Virág

Amellyet a' hernyó ki rág

Még ki nyílása előtt

Mert bár millyen buján hajta

⁵ Ha már csorba esett rajta

Nem nezzük örömmel őt.

Meg szün kedves lenni nállunk

Ha benne illy kárt találunk

A Sáróni Rószaszál

¹⁰ A Hárlemi Tulipánnak

Mellyet mindcnek kívánnak

Érdem betsi alá szál

Nem kell nem tetszik sehol a'

Leg szebb Hiaizint viola

¹⁵ Ha már fergesek belől

Meg vettek a' szépp Nartzis

Bár akár melly kedves vólt is

Szine és szaga elől.

Te is őh Eden kertbe

²⁰ Számomra termett kis Hébe

Virág vagy mások között

Zefir ült fel karjaidra

nektárt pedig ajakidra

Maga Vénus öntözött

²⁵ Szivem leg belsőbb rejtékén

Le rajzolva visclék én

Tégedet drága Lélek

Nékem a' Te szépp beszédes

Csokra termet szátskád édes

³⁰ Tölled függ az hogy élek.

Szemed bájos pillanása

mint a meny-tüz villámása
 El futja csonotjaimat
 Nyajas kátzéráságod pedig
³⁵ Csak nem egész tettzéseddig
 Hordja indulatimat
 Látod így szerettek téged
 Illy bálvány a Te szépséged
 Elottem óh Kedvesem
⁴⁰ Nállad nélkülről minek éltem
 Midőn a' mit tsak reméltem
 Mind te benned keresem.

Úgy van de ha roszszá lennél
 Sokkal nagyobb vólna ennél
⁴⁵ A kedvnl az unalom
 Űznélek a' mint illenék
 Úgy hogy rád se tekintenek
 Szépp szemekkel angyalom
 De hogy illy dolog ne essen
⁵⁰ Ha rám ügyelsz hűségesen
 Könnyen el kerülheted
 Szivesen szeretem szived
 Tsak Te is mutasd meg Hived
 Eránt hiv szereteted.

31. Szemrehányás

Niza Niza kedves Nizám
 Magadat tsak reád bizám
 Még is Te mint hitészeget
 nem tettél nékem eleget
 5 Te hagytl el nem én Tegeđ
 Te hagytl el a' hűséget
 De bár így bántál is velem
 Nállam kész az engedelem
 Csak egyedül most is ezen
¹⁰ Történet esik nehezen
 Hogy foró szerelmem mellett
 Töltél el szakadnom kellett
 Azért boszonzokodom reád
 Hogy a' Sors nem örökre áđ
¹⁵ A minn pedig ha szeretnél
 Igen könnyen segíthetnél
 Mert ha úgy akarnád magad
 Semmi töllem ki nem ragad
 Te fogtlad meg a szívemet (2)
²⁰ Még is el hagysz é engemet.
 Téd az az eröss kötél
 A mellyel (3) magadhoz kötél
 Én foglyod vagyok és rabod
 Te pedig a törvényt szabad
²⁵ Edjik erő huzó erőđ
 De a másik vissza verőd
 Amaz von az élet fele
 Ezzel a' sirba löksz bele
 Innen szármázik osztán a'
³⁰ Hogy tsak kesergem utánna
 Mint a' nap körül a' magok
 Uttyokat futó csillagok
 Most hívsz majd ismét el lököl
 Most meg jelensz majd el szököl
³⁵ S ha kinnaimat örülted
 Bezzeg érzem már körülted
 De semmi vége lesz ennek

Ha tettemini meg pihennek
 Nállam készen a' botsánat
⁴⁰ De Téged el fog a' bánat.

35. A távol lévő Niza

Óh melly boldog az a' faja
 a plánták órszágának
 Melly párijait nyalja falja
 'S meg nyerheti magának
 5 Még akkor is mikor kényne
 'S kedve szerint ő néki
 a természet bölcs törvényne
 azokat nem tenné ki
 Ra bizz Zefire magát
¹⁰ Es szerelem titkait
 Közli véle izét szagát
 'S nektározzott csókjait
 A' pedig mind menet jövet
¹⁵ Suttogván szerelmeket
 Le rakja mint igaz követ
 A' rá bizott kintseket.
 'S e' kint a' szerelmes párok
 Bár tavoly ha légyenek
²⁰ Szerelmekbe semmi károk
 'S akadályok nintsenek
 Ha tudnám én is angyalom
 Csókjaim e' mostani
 Allapotban óh fajdalom
²⁵ Hozzad útasítani.
 Melly szerentsésnek 's boldognak
 Tartanám úgy életem
 Masok akármít lotsognak
 Örömmel ki nevetem
³⁰ Úgy vólna de még magamat
 Kell elől ki nevetni
 Mert nem lehet Csillagomat
 Meszsziről így szeretni.
 Minket a' föld vég határi
³⁵ El szórtak igen nagyon.
 Nállatok meg a' mi nyári
 Napjainkon tél vagyok,
 Úgy van én szüntelen égek
 'S nem is vagyok idegen
⁴⁰ Benned az erzékenysegek
 Meg fagytlak a' hidegen
 Jöjj vissza még egyszer a' mi
 Földünkre mig itt lakom
 Mindent el követek a' mi
⁴⁵ meg hevit gyöngy alakom.
 Addig is mig ide érnél (4)
 Ne ejsz rajtam több sebet
 Nállam tiszta nemes vérnél
 Nem találhatsz egyebet.

39. Esdeklés

Niza után
 Jövel tiszta szeretetem
 Legelső Tárgya jövel
 Vigasztald meg bús életem
 Azzal a' szent erővel
⁵ A melly szemed forgásában
 Szépp szátskáđ mosolygásában

S a' sireni hanghoz nagyon
Vető szavadban vagyok.

Tied Nizám az a' termet
10 Tied az a' tiszta szív
A' melly olly erővel termett
Hőgy mindet magához szív
'S engem is a' többek között
Kedvesem úgy le kötozott
15 Hogy most is távol léttébe
Vondogál szelmebe.

Te vagy Te nizám az a' kis
Új Grátzia növény
A kit bár nem láthatlak is
20 Példázlak mások nevéen
Most mondfak Aglaianak
Majd egy Sáróni Rosának
Mind ebből tsak a' jövén ki
Hogy nints nálad szebb senki.

41. Az Álom

Édes Álom
Szivem ama
Leghathatosabb balsama
Melyben egyedül találok
5 csendes nyugodalmam
Ha Fajdalmam
fel heviti Hevem
'S érzi Szivem
A kegyes ég
10 Azért hogy a'
Szivnek hamar az el fagya
Lennél vejtére könnyébség
Tsak Tégedet hagyott
bár a' fagyott
15 Halál követtye vagy
Szülötte vagy
Jöjj légy velem
Fogd szememet
Mert még éltembe el temet
20 Az az átkozott szerelem
Csak nállad találok
Édes Álom
Nyugtóm csendességem
'S reménységem
25 Ébbren lévően
Csak jajgatok
'S dühödnek az indulatok
Éltem hajótska révén
Kinoz a' szerelem

30 Légy hát velem
Mert élvén el temet
Fogd Szememet
Nem bánom ha
Bár vejtére – !!
35 Ha lelkem illy sorsot ére
'S Testi erőm bádjat 's lomha
Csak nállad találok
Édes Álom
szivem könnyébségét
40 'S kinom végett. –

45. A Maganossághoz

Édes maganosság Te a' drága
'S magokkal híven meg élégedett
Szivek barátnéja 's boldogsága
Fel kereslek egy kitsint Tégedet
5 Örömet társalkodnak Te véled
Mindenféle tanútni szeretők
Mert tüzök általad nagyon éled
'S tölled kapnak tiszta képzetet ök
Szeret a' nemes szív meg pihenni
10 A Te nyajas csendes kebledbe
Mivel azt felséges és isteni
Érzésekkel tsak Te töltheted be.
Egyedül a' bájos szeretetnek
rabjai kerülük figyelmedet.
15 A kik magokkal sem egyvezhetnek
Vagy a' kiket a' sors reá szedet.
Már én is borzadok tölled nagyon
Ambár még se vetlek örökre meg
Mert rajtam igen nagy teher vagyok
20 'S kinnyában a' szivem szintűgy remeg
most hát magam tsak a jó barátok
Enyelgő számai közé veszem
És hozzám semmi bút nem botsatok
hogy el vonnyam Targyátul az eszem.
25 Majd ha el felejem azt a' kemény
'S könyörületlen volt Szerelmesem
Vagy ismét mosolyog rám a' remény
Csendesseged ismét fel keresem.
Maradjatok el már óh Gyilkosok
30 Niza Czitére és a' Szerelem
Többé útannatok nem kapdosok
Ha illy kegyetlenül bantok velem.
Myrtus Koszorúmat szejjel tépem
'S az Amor nyilait őszve töröm
35 Ha el hagyott az én drága szépem
'S el bukkolt töllem az edes öröm.

Jegyzet (a melléklethez)

- (1) A másoló a sorvégen az egybe szót írta, a szövegrész értelme kívánta meg a javítást.
- (2) A kéziratban a sorzáró szó az áthúzásos javítás miatt nehezen olvasható: a másoló a Szememet kifejezést Szivemet-re írta át.
- (3) A másolatban A mellyhez szó olvasható, a szövegrész értelme kívánta meg a javítást.
- (4) A sorzáró szó nehezen olvasható: vélhetően érnék, érnél- alakra javítva.